

**Реформа правосуддя
та її вплив на типові податкові
спори агропромислового сектору**

Податкові спори (теорія)

Мета створення адміністративної юстиції

Современная административная юстиция, таким образом, была создана как результат недоверия революционеров к судебным властям и необходимости любой ценой обеспечить юрисдикционный контроль над аппаратом управления.¹

Г.Бребан про зародження адміністративної юстиції у XVIII ст.

Податкові спори (теорія)

Активна роль суду

Особливістю адміністративного судочинства вважається те, що у судовому процесі особі протистоїть потужний адміністративний апарат. У зв'язку з цим у сторін заздалегідь складаються нерівні вихідні можливості. Щоб збалансувати їх, адміністративний суд повинен відігравати активну роль у судовому процесі з тим, щоб сприяти особі у захисті її прав.²

Основи адміністративного судочинства в Україні //
За заг. редакцією Александрової Н.В., Куйбіди Р.О. / К.: Конус-Ю, 2006

Податкові спори (теорія)

Завдання адміністративної юстиції

З метою захисту прав, свобод та інтересів особи у сфері публічного правових відносин діють адміністративні суди.

ч.4 ст.125 Конституція України нова редакція

Завданням адміністративного судочинства є захист прав, свобод та інтересів фізичних осіб, прав та інтересів юридичних осіб у сфері публічно-правових відносин від порушень з боку органів державної влади...

ч.1 ст. 2 КАСУ

Податкові спори (теорія)

Офіційне з'ясування всіх обставин

Так у проекті **принцип змагальності доповнено** принципом офіційного з'ясування обставин справи. Цей принцип полягає в активній та ініціативній участі суду у процесі **з метою сприяння особі**, яка оскаржує рішення, дії чи бездіяльність суб'єкта владних повноважень ...

Пояснювальна записка від 09.07.2002 року до Проекту Адміністративного процесуального кодексу України (зараз його призначення виконує Кодекс адміністративного судочинства України)

Податкові спори (теорія)

Суди перевіряють, чи прийняті (вчинені) оскаржувані рішення:

- 1) на підставі, у межах повноважень та у спосіб ...;
- 2) з використанням повноваження з метою, з якою це повноваження надано;
- 3) обґрунтовано ...;
- 4) безсторонньо (неупереджено);
- 5) добросовісно;
- 6) розсудливо;
- 7) з дотриманням принципу рівності перед законом ...;
- 8) пропорційно ...;
- 9) з урахуванням права особи на участь у процесі прийняття рішення;
- 10) своєчасно, тобто протягом розумного строку.

ч.1 ст. 2 КАС України

Податкові спори (теорія)

Обов'язок доказування

В адміністративних справах про протиправність рішень, дій чи бездіяльності суб'єкта владних повноважень обов'язок щодо доказування правомірності свого рішення, дії чи бездіяльності покладається на відповідача, якщо він заперечує проти адміністративного позову.

ч.2 ст. 71 КАСУ

Податкові спори (теорія)

Особливості доказування (очікування)

Показання свідків, висновки експертів, речові докази в адміністративному судочинстві **використовуються не так часто**, як у цивільному судочинстві, оскільки значна частина адміністративних справ пов'язана з оскарженням правових актів.

ч.1 ст. 122 КАСУ

Податкові спори (практика)

Лист ВАСУ від 02 червня 2011 року № 742/11/13-11

«З метою встановлення факту здійснення господарської операції, формування витрат для цілей визначення об'єкта оподаткування податком на прибуток або податкового кредиту з податку на додану вартість судам належить з'ясовувати, зокрема, такі обставини.

1. Рух активів у процесі здійснення господарської операції.

При цьому дослідженню підлягають усі первинні документи, які належить складати залежно від певного виду господарської операції: договори, акти виконаних робіт, документи про перевезення, зберігання товарів тощо.

Необхідно перевірити фізичні, технічні та технологічні можливості певної особи до вчинення тих чи інших дій, що становлять зміст господарської операції, як-от: наявність кваліфікованого персоналу, основних фондів, у тому числі транспортних засобів для перевезення або виробництва, приміщень для зберігання товарів тощо, якщо такі умови необхідні для здійснення певної операції; можливість здійснення операцій з відповідною кількістю певного товару у відповідні строки з урахуванням терміну його придатності, доступності на ринку тощо; наявність відповідних ліцензій та інших дозвільних документів, що необхідні для ведення певного виду господарської діяльності.

Установленим обставинам належить давати оцінку з урахуванням усіх доказів у справі в їх сукупності. Зокрема, відсутність ліцензії чи іншого дозвільного документа не є безумовним доказом неправомірності вчиненої господарської операції. Однак ця обставина може вказувати на те, що відповідна особа не мала можливості та належної кваліфікації на здійснення певних дій, а отже, і на їх можливу відсутність.

2. Установлення спеціальної податкової правосуб'єктності учасників господарської операції.

...

3. Установлення зв'язку між фактом придбання товарів (послуг), спорудження основних фондів, імпортом товарів (послуг), понесенням інших витрат і господарською діяльністю платника податку.»

Податкові спори (практика)

Тягар доказування?

Податкова: акт перевірки, внутрішня інформація ДФСУ і т.д.

VS

Платник: ∞

Податкові спори (практика)

Предмет доказування?

Обставини щодо винесення ППР

VS

Обставини щодо ведення податкового обліку в цілому

Податкові спори (практика)

Вирок щодо контрагента за ст. 205 ККУ – універсальний доказ безтоварності

«статус фіктивного підприємства несумісний з легальною підприємницькою діяльністю, навіть за формального підтвердження її первинними документами».

Постанова Верховного Суду України від 17.11.2015 р. у справі ТОВ «Салді-Сервіс»

Податкові спори (практика)

Немає вироку? Достатньо пояснень для слідчого!

«... суди попередніх інстанцій ... виходили із того, що пояснення ОСОБА_9, наданні ним у якості свідка слідчому податкового органу, не є належним доказом у цій справі та взяли до уваги, що позивач надав нотаріально засвідченні його пояснення від 16 травня 2011 року, в яких він вказав, що, ...власноручно підписав ...податкові накладні...

Колегія суддів ... Верховного Суду України з таким висновком не погоджується ...».

Постанова Верховного Суду України від 26.04.2016 р. у справі №2а-4201/11/2670

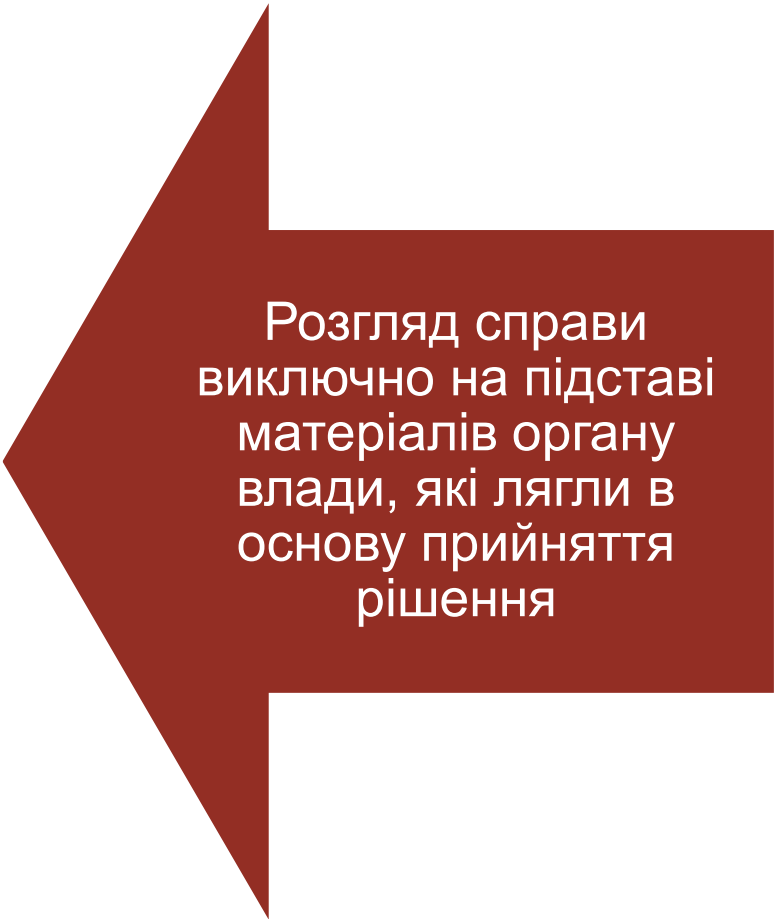
Податкові спори (практика)

Принцип офіційного з'ясування всіх обставин у справі

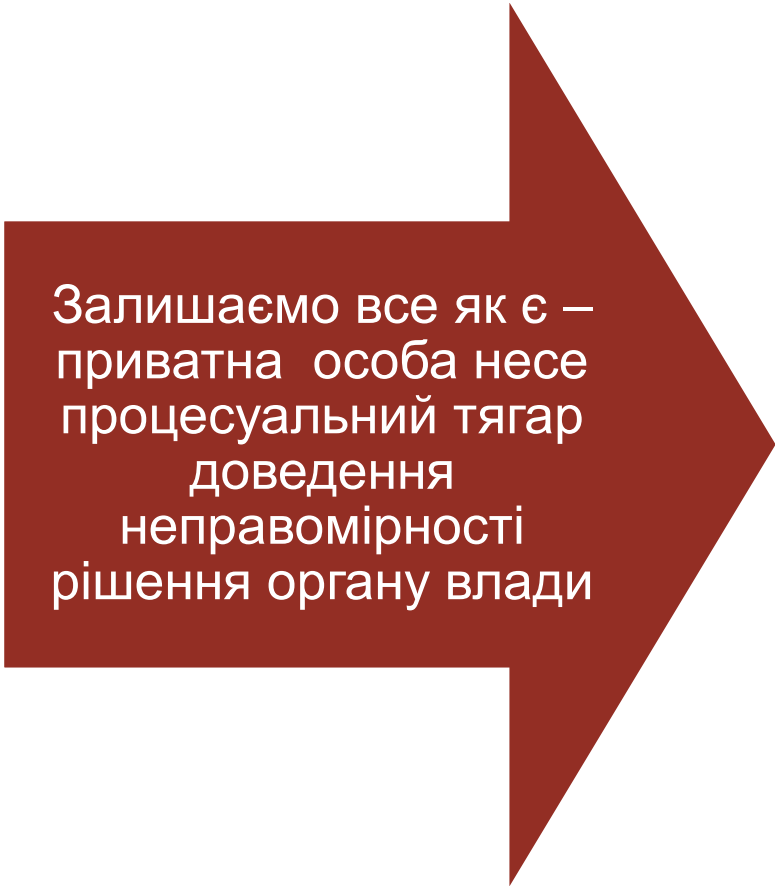
Відсутня практика Верховного Суду України, яка застосувала б принцип для мотивування рішення **на захист приватної особи!**

За даними пошукової он-лайн системи Єдиного державного реєстру судових рішень станом на _____ за такими запитами щодо постанов ВСУ: «принцип офіційного з'ясування всіх обставин у справі», «принципом офіційного з'ясування всіх обставин у справі», «з'ясування всіх обставин у справі», «офіційного з'ясування»

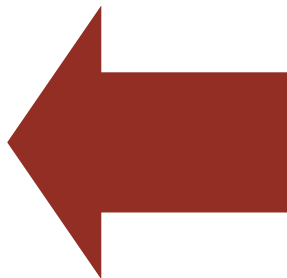
Розвиток практики після реформи правосуддя

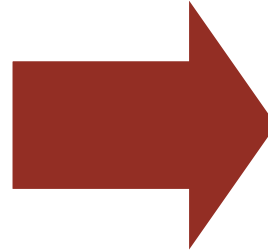
Розгляд справи
виключно на підставі
матеріалів органу
влади, які лягли в
основу прийняття
рішення

Залишаємо все як є –
приватна особа несе
процесуальний тягар
доведення
неправомірності
рішення органу влади

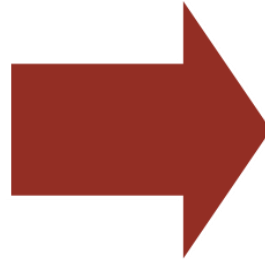

змін до КАСУ не потрібно

Потрібні зміни до КАСУ:

1. Збільшення строків розгляду справи та надання їм гнучкості.
2. Впорядкування процедури та етапу визначення предмета доказування в справі. Проведення попередніх судових засідань для таких цілей.

Зміни до КАСУ:

3. Перехід до судового розгляду лише після з'ясування предмету доказування та фіксації його в процесуальному документі.
4. Нормативне обмеження предмету доказування лише *спірними правовідносинами та нормами*, які застосовуються до таких правовідносин.

Збільшення строків розгляду (надання їм гнучкості)

З одного боку

Суди не просто перевіряють оскаржуване рішення, а беруть на себе функцію повторної перевірки дій позивача

З іншого

Обов'язок вирішити справу протягом розумного строку, але не більше місяця з дня відкриття провадження у справі

ВАСУ щороку наголошує на необхідності дотримання судами строків (у постановках пленуму про здійснення правосуддя)^{3,4,5}

Збільшення строків розгляду (надання їм гнучкості)

Наскільки реально вирішити спір за 1 місяць?

- якщо спір стосується не тлумачення норми, а існування факту (наприклад, товарності операції);
- для сторін доказування немає чітких меж та не обмежується матеріалами, які лягли в основу оскаржуваних рішень/дій/бездіяльності;
- суди перенавантажені, в т.ч. внаслідок передачі невластивих їм функцій;
- у справах активно використовуються експертизи та допити свідків.

Збільшення строків розгляду (надання їм гнучкості)

Чи в кожному випадку 1 місяць є розумним строком?

*«Кожен має право на справедливий і публічний розгляд його справи упродовж **розумного строку** незалежним і безстороннім судом ...»*

ст. 6 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод

Тобто, Конвенція **не містить обмежуючих строків**, а положення лише про те, що такий строк має бути **розумним**.

Збільшення строків розгляду (надання їм гнучкості)

Які строки ЄСПЛ вважає розумними?

«...розумність тривалості провадження повинна оцінюватися у світлі обставин справи та з урахуванням таких критеріїв: складність справи, поведінка заявника та відповідних органів...»⁸

Рішення ЄСПЛ у справі «Ізетов проти України»

«...загальна тривалість проваджень у судах трьох інстанцій становила приблизно три роки і три місяці...Суд вважає, що цей період не становить порушення вимоги розумного строку за пунктом 1 статті 6 Конвенції»⁹

Рішення ЄСПЛ у справі "Бочан проти України"

Статистичні дані щодо середнього періоду часу між пред'явленням позову та винесенням рішення адміністративними судами⁷

КРАЇНА	РІК	ПЕРША ІНСТАНЦІЯ (місяць)	АПЕЛЯЦІЙНА ІНСТАНЦІЯ (місяць)	КАСАЦІЙНА ІНСТАНЦІЯ (місяць)
Швеція	2008	3,6 (податки 9,5)	3,7 (податки 11,9)	5,7 (податки 10,4)
Німеччина	2009	11,3	12,5	13,8
Франція	2008	13	14	9,5
Іспанія	2008	10,6	29	20,9
Португалія	2008	24	12	7
Данія	2013	10,5	13,1	20,6
Велика Британія	2008	62,3**		

** при чому, середній період часу між пред'явленням позову та рішенням про прийняття до провадження – 11,5 місяців

Впорядкування процедури та етапу визначення предмета

Коли потрібно визначати предмет доказування?

«Стаття 111. Попереднє судове засідання

...

4. Якщо спір не врегульовано у порядку, визначеному частиною третьою цієї статті, суд:

...

3) **визначає факти, які необхідно встановити** для вирішення спору і які з них визнаються сторонами, а які належить доказувати;

4) **з'ясовує, якими доказами сторони можуть обґрунтовувати** свої доводи чи заперечення, та встановлює строки для їх надання;»

ч. 4 ст. 111 КАС України

Впорядкування процедури та етапу визначення предмета

Чи проводять суди попередні засідання?

«2. Суд до судового розгляду адміністративної справи вживає заходи для всебічного та об'єктивного розгляду і вирішення справи в одному судовому засіданні протягом розумного строку. З цією метою суд **може**:

...

4) прийняти рішення про проведення попереднього судового засідання.»

ч. 2 ст. 110 КАС України

Впорядкування процедури та етапу визначення предмета

Чи проводять суди попередні засідання?

Попередні засідання в адміністративних справах проводились судами в такій орієнтовній кількості :

2013 рік – 138 попередніх засідань

2014 рік – 88 попередніх засідань

2015 рік – 123 попередніх засідань

Дані пошукової системи Єдиного державного реєстру судових рішень станом на 13.07.16 р.

Обмеження предмету доказування спірними правовідносинами та нормами, які їх регулюють

«При определении того, какие из фактов, указанных сторонами, имеют юридическое значение и какие факты надо установить, суд должен руководствоваться **нормами материального права**, регулируемыми **спорные отношения.**»

Травкін А.А., Карабанова До . І.. Арбітражний процес: Навчальний посібник - Волгоград 2003. с.140-141

«**Гипотеза нормы** налогового права содержит ту совокупность юридических фактов, которая должна быть установлена судом ...»

Бартунаева Н. Л. Предмет доказывания по налоговым спорам, связанным с привлечением субъектов хозяйственной деятельности к ответственности / Н. Л. Бартунаева. – М. : Волтерс Клувер, 2007. – с. 110

Обмеження предмету доказування спірними правовідносинами та нормами, які їх регулюють

«При определении того, какие из фактов, указанных сторонами, имеют юридическое значение и какие факты надо установить, суд должен руководствоваться **нормами материального права**, регулирующими **спорные отношения**.»

Травкін А.А., Карабанова До . І.. Арбітражний процес: Навчальний посібник - Волгоград 2003. с.140-141

«**Гипотеза нормы** налогового права содержит ту совокупность юридических фактов, которая должна быть установлена судом ...»

Бартунаева Н. Л. Предмет доказывания по налоговым спорам, связанным с привлечением субъектов хозяйственной деятельности к ответственности / Н. Л. Бартунаева. – М. : Волтерс Клувер, 2007. – с. 110

Обмеження предмету доказування спірними правовідносинами та
нормами, які їх регулюють

З'ясування суті правовідносин, які є спірними

Визначення норм, які їх регулюють

**Визначення та фіксація, на їх основі, предмету
доказування**

Дякуємо за увагу!

КМ ПАРТНЕРИ
PARTNERS

вул. Паньківська 5, 5-й поверх
Київ, 01033, Україна
www.kmp.ua, www.wts.ua

тел.: +38(044) 490 71 97
факс: +38(044) 492 88 59
admin@kmp.ua